

Mărturii genealogice pentru istoria familiei Tăutu (II)

Ștefan S. Gorovei*

S-a observat de multe ori, în încercările de restabilire a genealogiilor din veacul al XIX-lea, câte dificultăți întâmpină cercetătorul care dorește să marcheze datele de naștere și de moarte ale persoanelor din spițele respective. Registrele mitricale, aflate în uz după introducerea Regulamentului Organic și până la înființarea Stării Civile, nu s-au păstrat în serii complete și n-au înregistrat întotdeauna nașterile (mai precis, în cazul de față, botezurile) pruncilor din parohie. Nu rareori, nașterile puteau avea loc, ca și decesele, în alte localități, astfel încât lipsesc din mitricile parohiale ale locului de baștină. Când persoane născute înainte de 1865 ajung să se căsătorească, și cu acest prilej li se cere actul de naștere, se aduce un act reconstituit cu martori. Nu avem, însă, nici o dovadă concretă – **deci nici un fel siguranță** – că data trecută într-un asemenea act ar corespunde cu adevărat realității. Am înfățișat de curând un caz în care o anumită persoană, căsătorindu-se la 1876, a adus un asemenea act doveditor că era născut la **1831**; dar, figurând ca martor la același oficiu al Stării Civile în intervalul 1867–1891, el și-a dat cele mai diferite vârste, de natură să-i plaseze nașterea între 1825 și 1850¹ ! Este evident că asemenea informații trebuie folosite cu maximă prudență, confruntate (în măsura posibilului) cu altele și, întotdeauna, însoțite de semnalarea precarității (impreciziei) lor cu câte un „circa”. Mult mai sigure rămân însemnările lăsate de părinți, bunici sau vreunul dintre oamenii casei, de obicei pe foile albe ale cărților de rugăciuni, dar și pe „foi volante”²; prin natura lucrurilor, în asemenea cazuri (destul de rare, din păcate), însemnările fiind realizate sub impresia evenimentului (câteodată, le succede și consemnarea decesului) erorile sau confuziile sunt aproape cu desăvârșire excluse.

Am analizat, cu alt prilej, un document deosebit de interesant nu numai pentru istoria familiei Tăutu, dar și pentru istoria cercetărilor genealogice românești: arborele genealogic

* Academia Română – Filiala Iași, Centrul de Istorie și Civilizație Europeană.

Comunicare prezentată în ședința (230) din 9 octombrie 2018 a Filialei Iași a Comisiei Naționale de Heraldică, Genealogie și Sigilografie a Academiei Române [CNHGS-I].

1. Ștefan S. Gorovei, *Mobilitatea populației reflectată în istoria unei familii*. III. *Răzeșii Gorovei de la Ghigoiești (Neamț)*, în „Carpica”, XLVII, 2018, p. 298–299, nota 63. Actele respective au fost depistate la SJAN Neamț de d-l prof. dr. Paul Daniel Nedeloiu, cărui îi exprim și aici mulțumirile cele mai călduroase.

2. V., în acest sens, idem, *Natalitate și mortalitate infantilă în „Vechiul Regim”*. *Sugestiile izvoarelor*, în „Prutul. Revistă de cultură”, s.n., VIII (XVII), 2018, 1 (61), p. 91–105.

alcătuit pe la 1792-1793 de logofătul de Divan Constantin Tăutu (+ 1817)³; încheind acea comunicare, am anunțat că va veni și rândul altor documente, a căror analiză poate să pună în lumină aspecte diferite ale lucrului cu izvoarele. Înfățișez acum două acte, ambele din 1842, provenind din arhivele ieșene, utile pentru genealogia familiei Tăutu, întrucât *par* să aducă date precise despre nașterile și decesele unor membri ai ei. Cercetarea acestor acte ne va arăta încă o dată cât temei se poate pune pe înscrisurile *oficiale* provenind de la autoritățile acelor timpuri.

Certificatul Divanului Apelativ pentru familia lui Ionică Tăutu

La 13 iulie 1842, la cererea surorilor Zmaranda Ursachi serdăreasă, Mărioara Morțun și Safta Vârgolici, fiicele răposatului Gheorghe Tăutu, Divanul Apelativ al Țării de Sus a Moldovei le-a eliberat un „act ... doveditoriu că dumnilor sânt drepti surori cu medelniceriul Stavarachi, paharnicul Vasile și comisul Ioan, frați Tăutul, și care din iai au avut pogorători și care s-au săvârșit stârp, la ce vreme s-au săvârșit fieștecari, precum și ce avere le-au rămas”. În susținerea cererii lor, cele trei surori au adus trei mărturii – una, semnată de cinci boieri, cu privire la decesele și nașterile din familie, și două de la preoți din Botoșani și Iași despre moartea și locul de înhumare a doi dintre cei în discuție⁴. Evident, cei cinci boieri – postelnicul Ilie Cogălniceanu, spătarul Toader Chiriac, spătarul Meriacri⁵, căminarul Gheorghe Stroescu și spătarul Dimitrie Gane – nu aveau de unde să cunoască viața familiei Tăutu cu asemenea detalii; ci ei au pus în declarația lor informațiile furnizate de chiar surorile care urmau să beneficieze de act: declarația boierilor trebuie citită și înțeleasă ca fiind a celor trei surori, despre care în mod logic s-ar putea presupune că ar fi avut cunoștințe exacte despre datele când au murit frații și unchii lor și când s-au născut nepoții lor de frați. Judecând din acest punct de vedere, mărturia ar putea să prezinte un interes deosebit, întrucât ea pare să arate că familia păstra aceste date, eventual înscrise pe filele vreunei cărți de rugăciuni, ca în atâtea alte cazuri. Ar fi frumos să fie așa, pentru că am avea încă o dată dovada utilizării unor asemenea însemnări de familie în fața autorităților⁶. Să vedem dacă avem motive să ne bucurăm.

3. Idem, *Mărturii genealogice pentru istoria familiei Tăutu (I)*, comunicare prezentată în ședința (223) din 12 decembrie 2017 a Filialei Iași a Comisiei Naționale de Heraldică, Genealogie și Sigilografie a Academiei Române (publicată sub același titlu în „*Ioan Neculce*. Buletinul Muzeului de Istorie a Moldovei”, s.n., XXIV, 2018, p. 27–54).

La biografia logofătului de Divan Constantin Tăutu adaug o informație importantă, identificată ulterior: el a dăruit bisericii din satul său Rudești un set complet de Minee (ediția Buda, 1805), păstrat acolo până în secolul al XX-lea – Olimpia Mitric, *Cartea românească veche în județul Suceava (1643–1830)*. *Catalog*, ediția a doua revăzută și adăugită, Editura Universității „Ștefan cel Mare”, Suceava, 2005, p. 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218; însemnările aparțin unui proprietar de mai târziu al moșiei, Alecu von Stârcea, care pe *Mineiul* lunii august a notat că autorul darului a fost „Costachi Tăutu logofăt vistirii di taină; au răpousat pi an 1819 mart 20” (*ibidem*, p. 216). Această dată a morții nu se potrivește cu cea care rezultă din documente.

4. Ionică Tăutul, *Scrieri social-politice*, cuvânt înainte, studiu introductiv, note <de> Emil Vîrtosu, Editura Științifică, București, 1974, p. 344–345. Încercarea de a regăsi aceste documente în arhivele ieșene, la locurile indicate de editor, a condus la constatarea că ele au ... dispărut.

5. Spătarul A. Meriacre a fost, în 1844–1845, președintele Tribunalului (sau Judecătoriei) Botoșani (Artur Gorovei, *Monografia orașului Botoșani*, Ediția Primăriei de Botoșani, Institutul de Arte Grafice „M. Saidman”, Folticeni, 1926, p. 385–386).

6. Cunoscut doar două asemenea cazuri. Primul apare în cursul procesului intentat în 1817 sulgerului Iftimie Stamati de către unele rude ale soției sale (Zoița Andrieș-Crâstea), care contestau autenticitatea testamentului acesteia, din 12 octombrie 1816, afirmând că la data respectivă testatoarea era deja în incapacitate de a mai dispune și că ar fi murit imediat după redactarea actului; la cercetare, „au înfățișat slugerul [...] o carte ce are și să numește Biblie, în care s-au văzut scris [...] cum că Zoița, soția slugerului, s-au săvârșit din viață la 17 zile octombrie anul 1816, marți dimineață, la 1 ceas din zi” (Th. Codrescu, *Uricariul*, XII, Tipografia Buciumului Român, Iași, 1889, p. 255). Cartea (o *Biblie* tipărită la Blaj în 1795) a ajuns până la noi, se păstrează la Mănăstirea Secu, iar însemnările ei – între care și cea menționată – au fost editate recent de Costin Clit, *Însemnări de pe Biblia mitropolitului Iacov Stamati*, în „*Pрутul*. Revistă de cultură”, s.n., VI (XV), 2016, 2 (58), p. 143–149. Despre proces: Ștefan S. Gorovei, *O carte, o ghicitoare și o judecată*, în aceeași revistă, p. 31–37 (mai ales p. 35) și, mai pe larg, idem, *Radomirești. Contribuții genealogice pentru istoria unui sat băcăuan*, în „*Carpica*”, XLVI, 2017, p. 230–233.

Cele trei surori⁷ erau fetele lui Gheorghe Tăutu de la Brândești (Blândești) Botoșani și ale soției sale Ileana Ilschi; tatăl lor – spun ele – a murit la 2 iulie 1802. Data coincide cu aceea de pe piatra funerară găsită mai demult la Blândești⁸. Gheorghe Tăutu – despre care știm, din alte surse, că a fost lungă vreme vornic de poartă la Iași și de la el au rămas multe hotărnicii – a avut trei frați: Vasile, Ioan și Costache. Și acestora li se dau datele de moarte, dar nu se spune nimic despre urmașii lor.

Vasile Tăutu ar fi murit la **14 aprilie 1809**; data aceasta este însă contrazisă de o scrisoare din **12 decembrie 1811**, prin care cineva anunță că Vasile Tăutu a murit la Cerchejeni „lăsând sănătate la toate neamurile” și milostenii la biserici⁹. Era un deces petrecut de curând, așa încât nu putem presupune o confuzie în ceea ce privește luna.

Vornicul **Ioan Tăutu** – personaj bine cunoscut al epocii – ar fi murit la **10 martie 1827**; anul 1827 a fost reținut și de Costandin Sion în *Arhondologia* sa¹⁰, așa încât am fi tentați să credem sursele tocmai pentru că provin de la rude apropiate ale personajului în cauză. Totuși, o scrisoare din **17 septembrie 1826** o arată pe soția sa ca fiind văduvă, deci vornicul murise¹¹. Întrucât la acea dată cerea împlinirea zestrei (era a doua căsătorie, din care n-au rezultat copii), e de presupus că decesul soțului ei nu se întâmplase prea demult.

Adaug că la 18 februarie 1827 frații spătari Mihai și Vasile Tăutu – fiii vornicului din prima sa căsătorie, cu Catrina Budescu¹² – primeau de la Ioniță Sandu Sturza un pașaport pentru a călători vreme de două luni „în stăpânire împărăției austriece”¹³. Evident, această călătorie era menită reglării succesiunii părintelui lor la Comănești, unde ei deveneau moștenitori.

Cel de-al treilea frate, Costache Tăutu ar fi murit – spun surorile, nepoatele lui – la **10 martie 1823**. Din această dată, doar luna este corectă: inscripția pusă pe piatra funerară care acoperă, în biserica de la Comănești, mormântul lui și al tatălui său Simion, dă data de **5 martie 1822**¹⁴.

Așadar, cele trei surori n-au cunoscut, de fapt, **la nici unul dintre unchii lor paterni**,

Al doilea caz: în 1912, Tribunalul Județului Neamț a eliberat o copie legalizată de pe o însemnare aflată tot pe un exemplar al *Bibliei* de la Blaj (1795) pentru a atesta nașterea lui Alexandru T. Vasiliu la 20 martie 1855 – Costin Clit, *Însemnări de pe carte veche (1691–1900)*, în *AMM*, XXXV, 2014, p. 129; această copie legalizată a ținut loc de act de naștere.

7. Zmaragda a fost măritată cu serdarul Tudorachi Ursachi, Safta cu Dumitrachi Vârgolici (Ionică Tăutul, *Scrieri social-politice*, cit., p. 300–301 și 346), iar Mărioara cu Costache von Morțun. Despre cei din urmă, v. Ioan Nădejde, V. G. Morțun. *Biografia lui și genealogia familiei Morțun*, Institutul de Arte Grafice „Speranța”, București, 1923 [1924], p. 59–60 și a doua planșă genealogică de la sfârșitul cărții: Morțun a murit în 1841, iar Mărioara, călugărită Agafia, a murit pe la 1857; au avut patru fete, dintre care una călugărită și ea.

8. Ștefan Ciubotaru, *Câteva aspecte inedite privind familiile lui Mihail Kogălniceanu și Ionică Tăutul, legate de comuna Sulița, județul Botoșani*, în „Hierasus. Anuar '81” [1983], p. 319 (dacă nu cumva autorul a introdus data preluată din documentul publicat de Emil Vîrtosu...).

9. Teodor Balan, *Documente bucovinene*, V, Editura Mitropoliei Bucovinei & Tiparul „Mitropolitul Silvestru”, Cernăuți, 1939, p. 129.

10. Paharnicul Costandin Sion, *Arhondologia Moldovei. Amintiri și note contimporane. Boierii moldoveni*, text ales și stabilit, glosar și indice de Rodica Rotaru, prefață de Mircea Anghelescu, postfață, note și comentarii de Ștefan S. Gorovei, Editura „Minerva”, București, 1973 p. 276.

11. Artur Gorovei, *Documente tăutulești*, în „Junimea Literară”, XIII, 1924, 7-8, p. 329, nr. 54. Aceste documente au fost publicate în revista „Junimea Literară” în mai multe numere ale aceluiași an, după cum urmează: **1-2**, p. 46–54; **3-4**, p. 132–138; **5-6**, p. 219–228; **7-8**, p. 322–329; **9-10**, p. 401–412. Pentru a simplifica trimiterile, voi cita, în continuare, doar numărul revistei și pagina.

12. Am adus de curând dovada acestei căsătorii, în comunicarea *Sub două „administrații”. Vornicul Simion Tăutu și familia sa*, prezentată (vineri, 11 mai 2018) la cel de-al XVIII-lea Congres Național de Genealogie și Heraldică (Iași, 10–12 mai 2018).

13. Biblioteca Academiei Române, *Documente istorice*, CXXVIII/258.

14. Leca Morariu, *La Comănești*, în „Junimea Literară”, XIV, 1925, 8-10, p. 29. Își făcuse testamentul în Comănești, la 13 decembrie 1821 (Artur Gorovei, *op. cit.*, p. 325–326, nr. 41).

datele corecte ale deceselor, oferind boierilor care trebuiau să facă mărturia date aproximative, mai mult sau mai puțin apropiate de realitate. Această constatare aruncă o umbră de îndoială și asupra celorlalte informații cronologice, referitoare la frații și nepoții surorilor. Îmi lipsesc mijloacele de a controla în toate cazurile, dar pot spune, de pildă, că fratele lor Stavarachi (Valachi) Tăutu medelnicer nu a murit la **15 aprilie 1823**, cum se spune în mărturia boierilor, pe baza aceleia a preoților de la Botoșani, întrucât încă din **octombrie 1822** banii scutelnicilor la care avea el dreptul erau încasați de soția sa, medelniceasa Catinca, după izvodul din 1821¹⁵. Nu știu din ce familie provenea această Catinca¹⁶. Despre fiul său, **Gheorghe**, se spune că era născut la **24 aprilie 1821**, dar biografii acestuia – pentru că el este poetul care a condus câțiva ani și Arhivele Statului din Iași – spun că data nașterii ar fi, de fapt, **17 iulie 1823**. Iar dacă aceasta este data corectă, înseamnă că era un fiu postum, adică născut la câteva luni după moartea tatălui său. Or, cum nu știm exact când a murit Stavarachi Tăutu, nu mai putem accepta *fără rezerve* nici această dată de naștere a fiului său ! Despre cel de-al doilea fiu al lui Stavarachi, numit Ioan și născut – zice actul – la 22 august 1822, nu am nici un amănunt: e posibil să fi murit curând după iulie 1842.

Dar actul eliberat de Divanul Apelativ este interesant și prin ceea ce nu spune, prin omisiunile sale. Astfel, e ciudat că nu spune un cuvânt despre tatăl celor patru frați (vornicul Simion Tăutu, mort și îngropat la Comănești în 1792) și despre nici una dintre cele cinci fete ale acestuia (**Maria** ∞ Toader Danul; **Paraschiva** ∞ Șerban Periețianu; **Safta** ∞ Dănilă Munteanu, f.c.; **Cassandra** ∞ Mihalachi Grecul; **Nastasia** ∞ Petre Morțun)¹⁷ și omit până și pe sora lor Ilinca, atestată la 1818 și la 1821¹⁸ și probabil moartă necăsătorită și, deci, fără copii; tac de asemenea cu privire la urmașii vornicului Ioan Tăutu, care la acea vreme aveau ei înșiși copii !

Astfel de omisiuni nu pot fi urmarea doar a neatenției sau a lipsei de interes. E drept, însă, că acest interes se putea îndrepta într-o direcție anume, ceea ce face cu atât mai interesant actul Divanului Apelativ, dar și concentrarea de forțe în vederea eliberării lui. Lucrurile ar fi simple dacă am ști la ce anume ar fi urmat să slujească acest act. Aici, însă, intrăm pe terenul supozițiilor, întrucât Divanul Apelativ n-a simțit nevoia să explice destinația mărturiei pe care a eliberat-o...

Între amintirile mele din copilărie este, însă, una care ar putea să dea o explicație. Mătușa mea, Natalia Hynek (1886–1965 Botoșani), descendentă din Vasile Tăutu, fratele comisului și nepoată de vară a Sofiei Tăutu (1869–1953 București), memoria vie a neamului și a unei bune părți a boierimii moldovene târzii, mi-a povestit că între urmașii colaterali ai comisului – nepoții lui de frate – a circulat cu deosebită insistență o poveste: murind singur la Istanbul, comisul Ionică ar fi lăsat acolo o avere însemnată, care aștepta să fie preluată de rudele din țară. Poveste ca toate poveștile, pentru că bietul comis a murit sărac, dar și rudele de la Botoșani erau cam la limita de jos a bunăstării materiale. Pentru această realitate, am găsit o foarte interesantă scrisoare¹⁹ adresată domnului țării („Prea Înnălțate Doamne !”), care nu poate fi identificat, în context, decât cu Ioniță Sandu Sturza. Scrisoarea

15. *Boierii Moldovei în izvoade de scutelnici 1821–1827*, volum editat de Marius Adumitroaei și Mircea Ciubotaru, introducere de Mircea Ciubotaru, Casa Editorială „Demiurg Plus”, Iași, 2014, p. 17 (i se dă și numele de botez: p. 227, 304).

16. După o informație pe care nu o pot controla, aparține familiei *Adam*: Eugen D. Neculau, *Sate pe Jijia de Sus*, ediție îngrijită de Marcel Lutic, II. *Boierii*, Institutul Român de Genealogie și Heraldică „Sever Zotta”, Iași, 2005, p. 90.

17. Teodor Balan, *Documente Bucovinene*, V, cit. (supra, nota 9), p. 128.

18. Ionică Tăutul, *Scrieri social-politice*, cit. (supra, nota 4), p. 300–301, 303.

19. Biblioteca Academiei Române, *Documente istorice*, XVII/192.

nu are dată și nici semnătura nu este descifrabilă. Autorul descrie starea mizerabilă în care se află o soră a comisului, serdăreasa Smaranda Ursachi, văduvă cu șase copii²⁰, dintre care două fete aflate la vârsta măritişului, precum și o cumnată, medelnicereasa Catinca Tăutul, și ea văduvă cu copii mici. Ele se plâng că li s-au prădat casele „în vremea oștirilor, precum zice că știu toți acolo” și, „dindată ce ai sosit Înnălțimea Ta la scaunul țării”, ele au cerut să le fie înapoiate zestrele, afacere care trenea din cauza birocrăției și a lipsei de bunăvoință. În plus, medelnicereasa lui Stavarachi fusese scoasă, din casa în care locuia, de către Constantin Papazoglu, „șeful apostatilor” din Botoșani, cei care și prădaseră averea soțului ei. Subliniez importanța unei afirmații din această scrisoare, anume că la venirea ca domn a lui Ioniță Sandu Sturza „medelnicereasa lui Stavarachi” și-a cerut zestrea. Aceasta înseamnă că în vara anului 1822 (iunie-iulie) Stavarachi Tăutu era deja mort, confirmându-se, astfel, informația din izvodul scutelnicilor, prezentată mai sus.

Peste toate, se mai întâmplase o nenorocire. Singurul frate supraviețuitor al comisului, paharnicul Vasile Tăutu, a părăsit Botoșanii venind la Iași ca să se ocupe mai îndeaproape de pricinile celor două văduve; dar, la Iași, s-a îmbolnăvit și a murit. Acest eveniment trist se reflectă și în actul Divanului Apelativ, unde, după mărturia slujitorului de la biserica Bunavestire din Iași, se arată că paharnicul Vasile Tăutu a murit în acest oraș la **24 mai 1825** și a fost îngropat la acea biserică, ctitoria unchiului său, vornicul Ioan Tăutu. Amănuntele acestea ar putea să ajute la datarea scrisorii, întrucât domnia lui Ioniță Sandu Sturza a încetat în aprilie 1828.

Acest paharnic Vasile Tăutu, căsătorit cu Maria Ciolac de la Botoșani²¹, a fost bunicul Sofiei Tăutu, amintită deja²²; ultimul său urmaș în linie bărbătească a fost medicul scriitor Petre Tăutu, mort în 1997 la Heidelberg²³.

Raportul către Vistierie privind familia spătarului Vasile Tăutu

Din posteritatea vornicului de Suceava Simion Tăutu, ctitorul bisericii din Comănești (Suceava), cea mai numeroasă și mai însemnată din punct de vedere istoric este aceea care vine din cel de-al treilea fiu al său, vornicul și banul Ioan Tăutu, unul dintre boierii care au mers la Istanbul pentru a cere restabilirea domniilor pământene. Spre sfârșitul anului 1783 sau începutul celui următor, s-a căsătorit cu Catrina, fiica sulgerului Sandu Budescu, cu care a viețuit până la moartea ei, prin 1805. În acest interval (1783/1784 – 1805) s-au născut probabil mai mulți copii, dintre care au ajuns în vârstă matură o fată, Anastasia²⁴, și doi

20. După Sion, serdarul Tudurachi Ursachi și „cucoana” acestuia au avut „doi ficiori, Aleco și Vasile, iar fete, multe” – Paharnicul Costandin Sion, *Arhondologia Moldovei. Amintiri și note contemporane. Boierii moldoveni*, cit. (*supra*, nota 10), p. 290. Aici, și alte amănunte interesante despre serdarul Tudurachi Ursachi, boiernaș dorohioian fără nici o legătură cu vechii boieri Ursachi de origine grecească (secolele XVII–XVIII) – cf. Marcel Lutic, *Neamul Ursachi*, în *ArhGen*, V (X), 1998, 3-4, p. 61–70.

21. Artur Gorovei, *Documente tăutulești*, cit. (*supra*, nota 11), 1-2, p. 54; idem, *Monografia orașului Botoșani*, cit. (*supra*, nota 4), p. 102; Eugen D. Neculau, *Sate pe Jijia de Sus*, cit. (*supra*, nota 16), p. 90.

22. V., despre ea, și Eugen D. Neculau, *op. cit.*, p. 91–93.

23. **Petre Tăutu** * 6. Jan.1927 – † .... (1973) 1989–1993 DKFZ & SFB 123 (<https://www.math.uni-heidelberg.de/stat/memory/>). Data morții (14 ianuarie 1997) comunicată de regretatul dr. Claudius von Teutul. A fost Institutsdirektor am DKFZ-Heidelberg * 06.01.1927 Galatzi/Rum (<https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/item/BK36VSJGMC5AYVU-URCB6P5326FILYCX>).

24. Măritată cu Iancu Vasiliu, ai cărui urmași s-au „poreclit” Fălcoianu: Paharnicul Costandin Sion, *Arhondologia Moldovei. Amintiri și note contemporane. Boierii moldoveni*, cit. (*supra*, nota 10), p. 49–50; Al. Al. Fălcoianu, *Despre familia Fălcoianu din Moldova ce pretinde (?) că se trage din familia Fălcoianu din Țara Românească*, în „Arhivele Olteniei”, VIII, 1929, 41-42, p. 33–43 (și un arbore genealogic)

băieți, spătarii Mihai și Vasile, amintiți deja²⁵. Paharnicul Sion – rudă apropiată²⁶ – spune despre ei că „au murit rămânându-le copii. Ai lui Mihai nu știu ce s-au făcut, iar ai lui Vasile sânt doi băieți buni, Todiriță și Ioan, slujăsc în Vistierie”²⁷. Din documente, reiese că Mihai Tăutu a murit în cursul anului 1840: la 4 noiembrie, spătarul Vasile Tăutu, ca epitrop al casei răposatului său frate, era chemat de autoritățile în drept să ridice suma de bani găsită „lipsă din zestrea soției răposatului”²⁸. Fusese căsătorit cu Zoița Hermeziu²⁹. Nu-i cunosc urmașii.

Spătarul Vasile Tăutu s-a căsătorit cu Ana Stroja, nepoată de soră a nevestei lui Costache Tăutu, unchiul patern al mirelui. Mama, Zamfira pităreasa, a făcut izvodul de zestre încă de la 19 ianuarie 1819³⁰, iar la 30 aprilie și unchiul Costache adăuga un surplus de înzestrare³¹. Totuși, în august 1820 căsătoria nu era încă făcută, cu toate stăruințele banului de la Iași: fratele din Bucovina mai cerea îngăduință încă un an, motivând „întăi că-i pre tânără [fata], e acum să rădică”, și apoi că „nu sântem gata cu cele trebuincioase”³². Primul motiv era, se pare, întemeiat: Anica Stroja era născută pe la 1805 (avea 60 de ani la moarte, în 1865³³). Totuși, în 1820 sau 1821 căsătoria s-a făcut și a fost blagoslovită cu mulți copii. Când spătarul Vasile Tăutu a murit, la 8 septembrie 1842³⁴, a lăsat în urmă nu numai o văduvă relativ tânără, dar și nouă orfani. Raportul înaintat Vistieriei o lună mai târziu (5 octombrie) despre moartea acestui boier însemnează numele și vârstele orfanilor (**Fig. 1a-b**)³⁵: **Ruxanda** de 16 ani, deci născută c. 1826; **Costache** de 14 ani, născut c. 1828; **Dimitrachi** de 11 ani, născut c. 1831; **Zoița** de 10 ani, născută c. 1832; **Toader** de nouă ani, născut c. 1833; **Marghioala** de opt ani, născută c. 1834; **Ioan** de șase ani, născut c. 1836; **Vasile** de patru ani, născut c. 1838; **Anica** de trei ani, deci născută c. 1839³⁶.

Câtă încredere putem acorda acestor consemnări foarte oficiale, realizate de autoritățile Statului, care aveau a ține seama de ele pentru pensia văduvei și purtarea prin școli a copiilor³⁷? Vom vedea, prin confruntarea unora dintre ele cu alte informații documentare.

Să observăm, însă, mai întâi, că, după această listă, primul copil s-ar fi născut la 1826, adică la vreo patru sau cinci ani după căsătorie, în timp ce restul urmează în ritmul cunoscut, la câte un an sau doi distanță. Cred că putem presupune, cu îndreptățire³⁸, că înaintea Ruxandei au mai existat vreo doi prunci, morți curând și, oricum, înaintea tatălui lor (1842).

25. Mihai era fratele mai mare – cf. Artur Gorovei, *Documente tăutulești*, cit. (*supra*, nota 11), 9-10, p. 401, nr. 46.

26. Era nepot de fiică al Mariei Toader Danul, fiica lui Simion și sora lui Ioan Tăutu (Paharnicul Costandin Sion, *op. cit.*, p. 66).

27. Paharnicul Costandin Sion, *op. cit.*, p. 276.

28. Artur Gorovei, *Documente tăutulești*, cit., p. 405, nr. 70.

29. Mihai-Cristian Amărieuței, Ludmila Bacumenco-Pârâu, *Neamul Hermeziu din Moldova (până la începutul veacului al XIX-lea). Note istorice și genealogice*, în Mihai Dim. Sturdza la 80 de ani. Omagiu, editori: Mircea Ciubotaru și Lucian-Valeriu Lefter, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2014, p. 293, nota 131.

30. Artur Gorovei, *Documente tăutulești*, cit., 5-6, p. 228, nr. 34.

31. *Ibidem*, 7-8, p. 322, nr. 35.

32. *Ibidem*, p. 323, nr. 38.

33. V. mai departe, în text.

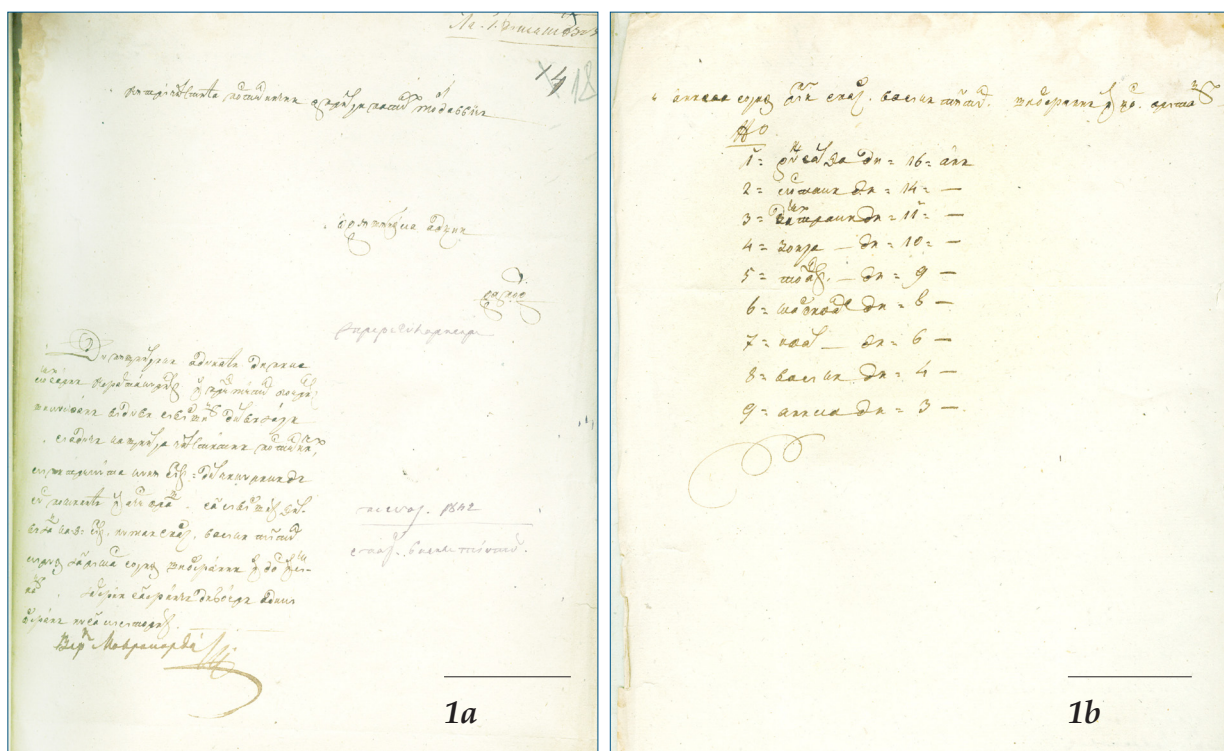
34. Mihai-Răzvan Ungureanu, *Izvoare genealogice inedite: vidomostiile deceselor boierești (1834–1856) (I)*, în *ArhGen*, I (VI), 1994, 1–2, p. 313, nota 189.

35. Acest document a putut fi regăsit, din fericire, la cota indicată de autor: ANI, Secretariatul de Stat, 1051/1842-1843, f. 18^v. Mulțumesc d-nei dr. Ina Chirilă pentru imaginile comunicate.

36. Mihai-Răzvan Ungureanu, *op. cit.*

37. Artur Gorovei, *Documente tăutulești*, cit. (*supra*, nota 11), 9-10, p. 406, nr. 74: la 24 mai 1843, postelnicul Ghica, „secretarul Statului”, o înștiința pe spătăreasa Anica Tăutu că i s-a fixat o pensie lunară de 400 de lei, pe care o va primi însă „când casa pensiilor va avea închipuire”; împlinind vârstele potrivite, copiii vor fi dați la „shoale”.

38. V. și observațiile din studiul citat *supra*, nota 2.

Fig.1. Raportul despre moartea spătarului Vasile Tăutu (1a), cu însemnarea vârștelor copiilor orfani (1b)

Antologia de testamente publicată de Liviu Papuc și Olga Iordache a scos din uitare, acum câțiva ani, testamentul Anei Tăutu, din 26 iunie 1865³⁹. Deși testatoarea nu spune a cui soție (văduvă) era, o identificăm fără nici o greutate în persoana spătăresei lui Vasile Tăutu. De altminteri, mitricile de la biserica Bunavestire⁴⁰, ctitoria familiei, îi înscriu decesul chiar a doua zi, la 27 iunie 1865, menționându-i și vârșta de 60 de ani.

Averea Anei Tăutu era constituită din casele în care locuia și 1200 galbeni dați cu dobândă, 800 Smarandei Coroi și 400 propriului ginere, Costache Milea. Ea locuia în acele case – al căror loc nu l-am identificat⁴¹ – cu „prea iubitul meu fiu **Teodor**” și cu fiicele „prea iubite **Zoița și Anica**, ce sunt încă în casă, necăsătorite”. Casa rămânea fiului Teodor, „carele din cruda sa vârșta a fost reazimul și îngrijitorul familiei” și care făcuse și adaosuri la casă. Al doilea fiu, căpitanul **Ioan Tăutu**, primea 300 de galbeni, iar fiicelor nemăritate le reveneau câte 500 de galbeni și toate argintăriile din casă. Fiicelor măritate – **Luța Danu și Maria Milea** – le făcuse partea prin înzestrare, la măritișul lor. Sunt, deci, în total, șase moștenitori, fii și fiice. Înseamnă că, în intervalul 1842–1865, *trei copii muriseră*. În adevăr, aceleași mitrici de la Bunavestire au înscris la 1 aprilie 1849 moartea lui Dimitrie Tăutu; arătat ca fiind în vârșta de 23 de ani, ar însemna că se născuse la **1826**; or, din raportul către Vistierie rezultă – cum am arătat mai sus – că era născut la **1831** (11 ani în 1842) și deci, la vremea morții, ar fi avut doar 18 ani! Iată, așadar, o primă

39. *Urmașilor mei, II. Testamente din anii 1863–1870*, antologie și precuvântare de Liviu Papuc și Olga Iordache, Editura „Tîpo Moldova”, Iași, 2011, p. 432. A fost scris de C. Polizu și semnat de testatoarea prin punere de deget, „neputând scrie”; a fost dat publicității peste două luni și jumătate, în gazeta „Progresul”, an III, nr. 101 din 11 septembrie 1865, p. 1.

40. Prezentate de pr. Mihai Mănuță, *Mitricile Bisericii „Buna Vestire” din Iași (1846–1865)*, în *MMS*, XLII, 1966, 3-4, p. 225–237; la p. 227–228 știri genealogice despre membri ai familiei Tăutu, dar, se pare, cu erori de lectură.

41. Poate în strada Gospodari nr. 21, unde locuia nora sa postumă, Aglăia, soția lui Teodor Tăutu? Informație necontrolabilă.

nepotrivire în consemnările oficiale, dând o diferență de cinci ani.

Despre ceilalți copii care au murit în acest interval (doi băieți: Costachi și Vasile) nu am nici o informație.

Toderiță, „reazimul și îngrijitoriul familiei”, nu este altul decât viitorul primar al orașului Iași (1866–1868, 1870). Pe monumentul de la mormântul său, pe aleea centrală din Cimitirul „Eternitatea”, azi uzurpat, schilodit și lipsit de îngrijire (**Fig. 2**)⁴², stă scris că s-a născut la 11 august **1828**, pe câtă vreme raportul din 1842, arătându-l în vârstă de nouă ani, îi plasează nașterea în **1833** ! Este a doua nepotrivire: iarăși o diferență de cinci ani.

Una dintre fete, Marghiolița, ar fi fost născută, după același raport, în **1834** (având opt ani în 1842). Dar un document nemțesc (adică austriac) o anunța în martie 1857 că poate ridica de la Agenția Consulară Austriacă o sumă depusă pe numele ei întrucât a împlinit vârsta de 27 de ani⁴³. Era deci născută la **1830** ?! Marghiolița (Maria) se va căsători în 1856

Fig. 2. Monumentul de pe mormântul lui Teodor Tăutu de pe aleea centrală din Cimitirul „Eternitatea”

cu Costache Milea și va fi mama cunoscutului scriitor și ziarist Constantin Mille (1861–1927). La căsătorie, i s-a înregistrat vârsta de 24 de ani, deci ar fi fost născută la **1832**⁴⁴, dar la moarte, în 1876, era declarată de 39 de ani, deci născută la **1837**⁴⁵! Când venise, deci, pe lume: la 1830, la 1832, la 1834 sau la 1837?!

Testamentul Anei Tăutu arată că două dintre fetele ei, Zoița⁴⁶ și Anica, erau încă nemăritate la acea dată (26 iunie 1865). O întâmplare a făcut să găsesc, între actele muzeului sucevean⁴⁷, o mărturie despre cea de-a doua fată, Anica, venită pe lume, după raportul amintit, la **1839** (avea trei ani în 1842). La 15 septembrie 1865, câțiva cetățeni ai orașului Iași – între care Matei

Baghici, I. Opreșan, Vasile Jijie – semneau un atestat precum că Ana, fiica nobilului Vasile Tăutu și a consoartei sale Ana Storza (!), era născută la **9 decembrie 1843**, fiind botezată la 15 decembrie de Luța Danu (**Fig. 3**). Aici, ne întâmpină o ciudățenie și mai mare. N-ar fi nimic de mirare în faptul că a fost botezată de sora sa mai mare, Luța (probabil Ruxanda),

42. După https://ro.wikipedia.org/wiki/Teodor_V._Tăutu. Se observă dispariția plăcilor de marmură care împodobeau monumentul; pe una dintre aceste plăci se aflau numele și fotografia inginerului maior Alexandru Tăutu, (născut la 25 mai 1865 și mort la 22 iunie 1920), unul dintre fiii primarului și tatăl fraților Teodor (general, 1897–1971), Alexandru (colonel, 1899–1960) și Marcel Tăutu (comandor de marină, 1904–1952, mort în închisoarea de la Aiud).

43. Artur Gorovei, *Documente tăutulești*, cit., p. 409, nr. 92.

44. Tiberiu Avramescu, *Constantin Mille. Tinerețea unui socialist*, Editura Politică, București, 1973, p. 14-15. Pașoptistul Neculai Tăutu, mort de tifos în timpul revoluției (p. 15), nu este atestat documentar; pare mai degrabă o invenție a urmașilor.

45. *Ibidem*, p. 29.

46. Zoe (Zoița) Tăutu s-a măritat cu banul Vasile Cristea.

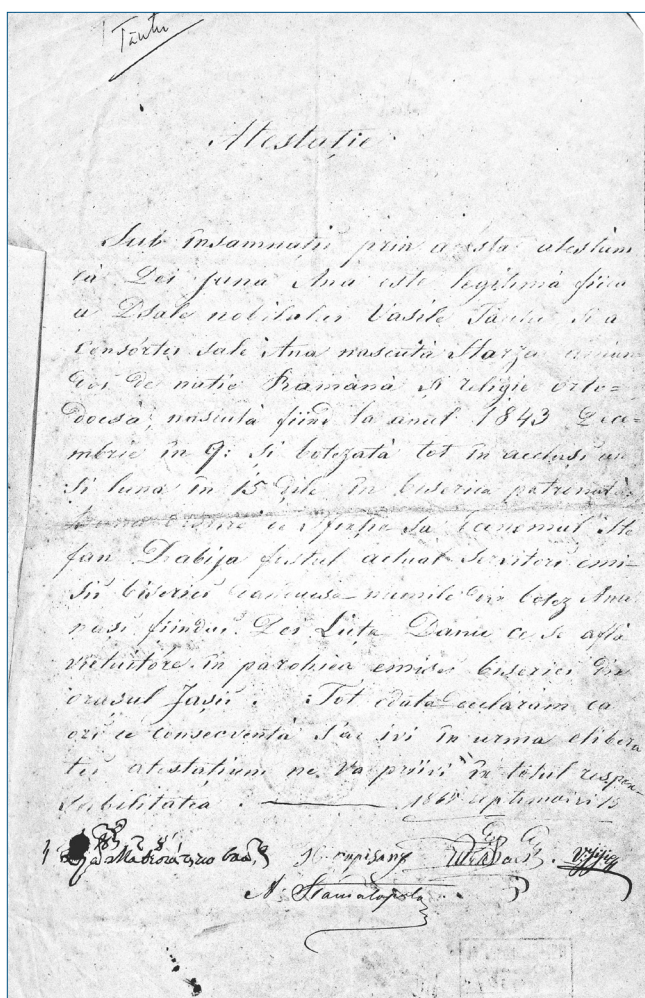
47. Muzeul Bucovinei, Suceava, Nr. inv. 1307. Sunt recunoscător d-nei dr. Monica Dejan pentru amabilitatea cu care mi-a comunicat o imagine digitală a acestui document.

ci este cu totul nepotrivită însăși nașterea ei în decembrie 1843, adică la 15 luni după moartea tatălui său ! Este evident că avem de-a face cu un atestat de complezență, eliberat probabil cu gândul la căsătoria fetei: de aici o „întinerire” cu câțiva ani ! Cândva, nu știu când, Anica va deveni soția unui anume dr. Antoniu⁴⁸.

Cea mai mică diferență în izvoare o constat în cazul fiului Ioan, despre care raportul des menționat arată că s-ar fi născut în 1836 (șase ani în 1842). Evidențele armatei îl arată născut la 10 ianuarie 1835⁴⁹.

Fig. 3. Atestatul pentru nașterea Anei Tăutu din 15 septembrie 1865

Astfel, pentru cinci din cei nouă copii ai spătarului Vasile Tăutu constatăm nepotriviri – uneori flagrante – între informațiile oficiale, transmise spre înregistrare la Vistieria țării, și acelea culese din alte izvoare referitoare la fiecare persoană în parte. E foarte greu de spus spre care trebuie să înclinăm balanța, din care putem să culegem informația mai sigură. Deși avem de-a face cu o epocă relativ apropiată de noi, ne confruntăm cu această situație neplăcută, care nu poate să nu creeze acel disconfort adus oricând de constatarea unei inferiorități. Dar trebuie să fim conștienți de acest lucru și tocmai de aceea repetarea îndemnelui la prudență nu este niciodată inutilă.

Și, serios sau în joacă, să ne gândim ce-ar fi răspuns oameni ca aceștia dacă ar fi fost întrebați: câți ani ai⁵⁰ ?! Sau: când e ziua ta naștere ?!

48. Artur Gorovei, *Documente tăutuiești*, cit., 1-2, p. 53-54. Spița din p. 53 conține o eroare: nu a existat Constantin Tăutu căsătorit cu Maria Istrati, sora lui Neculai Istrati.

49. Generalul Radu Rosetti, *Călărășii din valea Siretului în Războiul de Neam*, în *ARMSI*, s. III, t. XXI, 1939, mem. 4, p. 47 (15), nota 2: sergent în 1857, sublocotenent în 1858, locotenent și căpitan în 1861, maior în 1872 (după *Anuarul Armatei Române*, 1877, p. 283). Ioan Tăutu a ajuns colonel și a murit în 1904 la Iași; a fost căsătorit de trei ori (cu o Stroe, cu o Tuduri și cu Natalia Negruzzi), lăsând urmași doar din a doua căsătorie. Despre ramura aceasta, foarte puțin cunoscută, am avut informații (27 august 1970) de la inginerul Ioan D. Tăutu, nepotul de fiu al colonelului și tatăl scriitoarei Rodica Lolita Tăutu (n. 14 decembrie 1939).

50. V., în acest sens, Maria Magdalena Székely, *Câți ani ai ? Despre trăirea subiectivă a trecerii timpului* [reunind comunicări prezentate la Sesiunea anuală a Institutului de Istorie „N. Iorga” din București, 8 decembrie 2015 – *Câți ani ai?* – și în ședința (232) din 11 decembrie 2018 a CNHGS-I („Oameni bătrâni cam de 100 de ani”. *Despre trăirea subiectivă a trecerii timpului*); sub tipar].